

ΗΡΩΩΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΕΟΚΑ 1955-59

Περιοχή Κάτω Αμιάντου-Πελενδρίου

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΑΓΩΝΑ ΕΟΚΑ 1955-1959

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΗΡΩΟΥ

Το Ηρώον του απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959 βρίσκεται σε μια δασώδη περιοχή στην κορυφή του βουνού Έγκληση, ανάμεσα στα χωριά Κάτω Αμιάντος και Πελέντρι της Πιτσιλίας, μια περιοχή στην οποία κατά την περίοδο του Αγώνα της ΕΟΚΑ έγιναν αιματηρές συγκρούσεις. Είναι ένα πολυσύνθετο μνημειακό έργο αφιερωμένο σε όλους τους συντελεστές του Αγώνα της ΕΟΚΑ: στους πρωταγωνιστές, στους ηρωομάρτυρες, στους αγωνιστές, στα θύματα και σε ολόκληρο τον κυπριακό λαό, που με την ενεργητική συμπαράστασή του συνέβαλε στην επιτυχία του Αγώνα.

Ιδιαίτερα, το Ηρώον αποτελεί προσφορά τιμής και ευγνωμοσύνης προς όλους εκείνους που με τη θυσία της ζωής τους άνοιξαν τον δρόμο προς την ελευθερία. Με την ανέγερση του Ηρώου ο Ελληνικός κυπριακός λαός ξεπλήρωσε απέναντί τους ένα χρέος, όπως το προδιέγραψε σε αποχαιρετιστήριο φυλλάδιό του προς τον κυπριακό λαό ο Αρχηγός της ΕΟΚΑ στρατηγός Γεώργιος Γρίβας Διγενής, λίγο πριν αναχωρήσει από την Κύπρο, μετά τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου. Έγραφε σχετικά:

«Λυπούμαι που δεν μου επιτρέπη να επισκεφθώ τους τάφους των νεκρών μας και να κλίνω ευλαβικά το γόνα μπροστά στο μεγαλείον της θυσίας των. Η Κύπρος οφείλει, για σεβασμόν προς αυτούς, αλλιά και για δίδαγμα εις τας επερχομένας γενεάς, να τους στήσει ένα μνημείον ψηλό όσον είναι και η δόξα των, κάπου ψηλά, πολύ ψηλά, ώστε να αγκαλιάζουν με το βλέμμα όλην την Κύπρον και η Κύπρος να τους αγκαλιάζει, και σε χώματα αιματοβαμμένα, γιατί τέτοια χώματα αξίζει οι ήρωες να' χουν για κρεβάτι και σάβανό των».

Η υλοποίηση του έργου έγινε από το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959, που αμέσως μετά την ίδρυσή του, το 1993, ανέθεσε στον αρχιτέκτονα Χάρη Φεραίο την εκπόνηση και επίβλεψη του έργου.

Η κεντρική ιδέα του Ηρώου πηγάζει από τους στίχους του τελευταίου ήρωα της αγχόνης Ευαγόρα Παλληκαρίδη:

*«Θα πάρω μίαν ανηφοριά
Θα πάρω μονοπάτια
Να βρω τα σκαλοπάτια
Που παν' στη λευτεριά».*

Το Ηρώον αποτελείται από διάφορα τμήματα, φυσικά και τεχνητά, που δένονται σφικτά μεταξύ τους σε ένα ενιαίο Δοξαστικό της Ελευθερίας της Κύπρου και του Αγώνα της ΕΟΚΑ.

Σε ένα πλάτωμα στην κορυφή του βουνού είναι το Μνημείο της Ελευθερίας και το Παρεκκλήσι της Παναγίας της Ελευθερώτριας.

Σε ένα δεύτερο πλάτωμα, ένα περίπου χιλιόμετρο κάτω από την κορυφή, βρίσκονται τα Προπύλαια και η Αίθουσα των Αγωνιστών.

Συνδυετικός κρίκος ανάμεσα στα δύο αυτά βασικά συνθετικά μέρη του Ηρώου είναι τα Σκαλοπάτια της Λευτεριάς. Πρόκειται για 108 σκαλοπάτια, όσοι και οι ήρωες της ΕΟΚΑ που έδωσαν τη ζωή τους για την ελευθερία της Κύπρου, τα οποία διαμορφώθηκαν σε ομάδες σε ένα ανηφορικό μονοπάτι 650 μέτρων, που περνά μέσα από δασώδη περιοχή και συνδέει το πλάτωμα των Προπυλαίων με εκείνο του Μνημείου.

ΤΑ ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Πριν φθάσει ο επισκέπτης στο μονοπάτι συναντά τα Προπύλαια, τα οποία τον προετοιμάζουν ψυχολογικά για το πνευματικό ανέβασμα στα Σκαλοπάτια της Λευτεριάς. Η μορφή των Προπυλαίων έχει συμβολικό χαρακτήρα. Συμβολίζει τη σύνδεση του Αγώνα της ΕΟΚΑ με την ελληνική ιστορία.

Τα Προπύλαια αποτελούνται από ένα στέγαστρο σκεπασμένο με πηλακοειδή κεραμίδια. Στη μια του άκρη στηρίζεται απ' ευθείας στην πηλιάγιά του βουνού. Οι τοίχοι, από πέτρα της περιοχής, φαίνονται να αντιστηρίζουν απλώς τα χώματα της πηλιάγιάς και όχι το στέγαστρο. Στην άλλη του μεριά στηρίζεται σε μερικές κοιλώτες μιας κιονοστοιχίας. Η κιονοστοιχία είναι διαμορφωμένη έτσι ώστε να φαίνεται ότι προϋπήρχε εκεί, σαν μια από τις πολλές κιονοστοιχίες που βρίσκονται κατάσπαρτες στην ελληνική γη της Κύπρου, και χρησιμοποιήθηκε από τους μεταγενέστερους για να στηρίξει το στέγαστρο των Προπυλαίων. Γίνεται έτσι έμμεσα η συμβολική σύνδεση του Ηρώου και του Αγώνα της ΕΟΚΑ με την Ιστορία.

Στον τοίχο μπροστά από τα Προπύλαια είναι εντοιχισμένες οι χάλκινες ανάγλυφες προσωπογραφίες των δυο κορυφαίων συντελεστών του Αγώνα, του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' και του στρατηγού Γεωργίου Γρίβα Διγενή.

Περνώντας τα Προπύλαια ο επισκέπτης συναντά σε μεγάλης εντοιχισμένες μαρμάρινες πλάκες τα ονόματα όλων των θυμάτων του Αγώνα, στη μνήμη όλων εκείνων που σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια του Αγώνα από τα πυρά των Άγγλων, των Τούρκων ή για άλλες αιτίες.

Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

Ο επισκέπτης προχωρώντας προς το μονοπάτι με τα Σκαλοπάτια της Λευτεριάς συναντά την *Αίθουσα των Αγωνιστών*.

Στην αίθουσα φυλάσσεται αντίγραφο του Μητρώου με τα ονόματα των 25 περίπου χιλιιάδων αγωνιστών που σήκωσαν το βάρος του Αγώνα.

Εδώ βρίσκεται επίσης το ορεικάηκίνο άγαλμα, *Η ελευθερία σπάει τα δεσμά της*, που φιλοτέχνησε ο Ελληάδίτης γλύπτης Ευάγγελος Μουστάκας.

Πριν φύγει από την αίθουσα, ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί σε μεγάλη οθόνη για την ιστορία του Αγώνα της ΕΟΚΑ. Να θυμηθούν οι παλαιότεροι και να γνωρίσουν οι νεότεροι τον απαράμμηλο ηρωισμό και την αυτοθυσία των αγωνιστών και του λαού για την ελευθερία της Κύπρου.

ΥΜΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Στο υπόγειο της αίθουσας εκτίθεται το μνημειώδες εικαστικό έργο *Ύμνος Ελευθερίας*, που φιλοτέχνησε ο Κύπριος ζωγράφος Ανδρέας Μακαρίου και στο οποίο ο Αγώνας της ΕΟΚΑ παρουσιάζεται ως το αποκορύφωμα των αγώνων για την ελευθερία της Κύπρου. Για το έργο αυτό, που αποτελείται από 15 μεγάλους πίνακες, ο ιστορικός της τέχνης Καθηγητής Χρυσανθος Χρήστου γράφει:

«Με το μεγάλο μνημειακό έργο «Ύμνος Ελευθερίας» ο Ανδρέας Μακαρίου μας δίνει ένα εντυπωσιακό έργο που διακρίνεται για την έκταση των συνδυασμών και τον πλούτο των διατυπώσεων. Παραστατικά θέματα και αφηρημένα στοιχεία, τύποι της δυτικής τέχνης και μορφές της βυζαντινής παράδοσης, χαρακτηριστικά του μανιερισμού και του μπαρόκ, σχηματοποίηση και προβληματικός χώρος, χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν τις κάθε κατηγορίας προεκτάσεις της κυπριακής ιστορίας... Το ιστορικό μνημειακό έργο του Μακαρίου είναι όχι μόνο για τον πανελλήνιο χώρο αλλιά και τον παγκόσμιο ένα από τα σπάνια έργα...»

Η κατάληψη της Αμμοχώστου και το μαρτύριο του Μαρκαντώνιου Βραγαδίνου από τους Τούρκους (1571).

Η Μαρία η Συγκλητική ανατινάζει τη Γαλιέρα του Λαϊά Μουσταφά με τις Κύπριες σκλάβες (1571).

Η σφαγή της 9ης Ιουλίου 1821.

Αγγλοκρατία: Νικόδημος Μυλωνάς και τα Οκτώβριανά του 1931.

Το Ενωτικό Δημοψήφισμα (1950) και ο Όρκος των Δώδεκα στην Αθήνα (1953).

Η άφιξη του Διγενή (1954) και η σύλληψη του πλοιαρίου «Άγιος Γεώργιος» (1955).

Η 1η Απριλίου 1955 και ο απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ.

Η 1η Απριλίου 1955 και ο απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ.

Η 1η Απριλίου 1955 και ο απελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ.

Απαγχονισμός των Εννέα, βασανισμός ηρώων, κρατητήρια, συλλήψεις, εξορία Μακαρίου.

Τουρκικές θηριωδίες: σφαγή των Ελλήνων από τους Τούρκους στο Κιόνεϊ.

Η θυσία του Γρηγόρη Αυξεντίου (1957).

Η θυσία του Κυριάκου Μάτση (1958).

Το ολοκαύτωμα του Λιοπετρίου (1958).

Η Ελευθερία βγαμμένη από τα κόκκαλα των Ελλήνων τα ιερά.

ΤΑ ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Μετά την Αίθουσα Αγωνιστών ο επισκέπτης προχωρεί προς το μονοπάτι που οδηγεί στο πλάτωμα της κορυφής.

Ο τόπος είναι ιερός. Ο επισκέπτης έχει μπροστά του την πρώτη ομάδα από τα 108 σκαλοπάτια, όσοι και οι αγωνιστές που έπεσαν στα πεδία των συγκρούσεων ή στην εκτέλεση διατεταγμένης υπηρεσίας. Σε κάθε σκαλοπάτι είναι αναγραμμένο σε μαρμάρινη εντοιχισμένη πλάκα το όνομα του ήρωα στον οποίο είναι αφιερωμένο και η ημερομηνία της θυσίας του. Κάθε ομάδα σκαλοπατιών που συναντά ο επισκέπτης στην πορεία του τον ανεβάζει όλο και πιο ψηλά, κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Το τελευταίο σκαλοπάτι τον οδηγεί στο υψηλότερο σημείο της πορείας, στο πλάτωμα της κορυφής με το Μνημείο της Ελευθερίας και το Παρεκκλήσι της Παναγίας της Ελευθερώτριας.

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Ανεβαίνοντας και το τελευταίο από τα 108 σκαλοπάτια, ο επισκέπτης βρίσκεται μπροστά σε μια μεγάλη πηλατεία, στρωμένη με πλάκες του Πηλείου, στο βάθος της οποίας αντικρύζει το Μνημείο της Ελευθερίας.

Το Μνημείο της Ελευθερίας συνθέτουν δυο αντιθετικά στοιχεία. Το πρώτο είναι ένας βαρύς, οριζόντιος τοίχος. Συμβολίζει τη δύναμη του θανάτου, που αγωνίζεται να κρατήσει δέσμο το πνεύμα. Στη δεξιά άκρη του τοίχου και σε ελάχιστη απόσταση από αυτόν είναι το δεύτερο στοιχείο, μια ελαφριά στήλη, έντονα κατακόρυφη, που συμβολίζει τη νίκη του πνεύματος επί της ύλης. Νικητής τελικά το πνεύμα, που ορμά ελεύθερο προς το ύψος του ουρανού.

Τον οριζόντιο τοίχο κοσμούν μαρμάρινες ανάγλυφες σκηνές από τον Αγώνα που φιλοτέχνησε ο Ελληναδίτης γλύπτης Ευάγγελος Μουστάκας. Κάτω από τα ανάγλυφα και σε όλο το μήκος του τοίχου είναι χαραγμένος ο όρκος που έδιναν οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ.

Στο ανατολικό άκρο της πηλατείας βρίσκεται το ξυλόστεγο Παρεκκλήσι της Παναγίας της Ελευθερώτριας, χτισμένο σύμφωνα με την παραδοσιακή κυπριακή ναοδομία της περιοχής του Τροόδου, για να υπενθυμίζει τους δεσμούς του Αγώνα με την Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου.

ΤΗΛ. ΗΡΩΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΕΟΚΑ 1955-1959,
ΚΑΤΩ ΑΜΙΑΝΤΟΣ-ΠΕΛΕΝΔΡΙ: 99487733, 25753313

